

ÖĞRETMEN ADAYLARININ TÜRKÇENİN KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: FENOMENOLOJİK BİR ANALİZ

Ali GÖÇER*

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçenin kullanımıyla ilgili güncel sorunları üzerine görüşlerini almak ve öne çıkan en önemli sorunlar üzerinde değerlendirmelerde bulunmaktır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma (...) Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenimlerini sürdüren 72 Türkçe öğretmeni adayından oluşan bir çalışma grubu üzerinden yürütülmüştür. Çalışma grubu, amaçlı ve kümeleme örnekleme yöntemleriyle oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarından görüşme soruları ile elde edilen verilerin analizinde nitel araştırma veri analiz biçimlerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, çalışma grubundaki öğretmen adayları Türkçenin en önemli sorununu "Türkçenin özensiz ve yanlış kullanımı, (n=21; %29,17)", olarak belirtmişlerdir. Elde edilen verilerden hareketle ortaya konulan bu sorunları ortaya çıkaran temel sebepler; toplumda dil bilincinin oluşmamış olması, Türkçenin eğitimini verecek öğretmenlerin nitelikli yetiştirilmemesi, kitle iletişim araçlarında Türkçenin kullanımında titiz davranılmaması ve çocukların dili doğru kullanmalarında ailelerin sorumlu davranmaması olarak belirlenmiştir. Öğretmen adayları bu sorunların ortadan kaldırılması için birtakım önerilerde de bulunmuşlardır.

Anahtar Sözcükler: Türkçenin güncel sorunları, dil bilinci, Türkçenin özensiz kullanımı, öğretmeni adayı

Giriş

Dil, gerek bireysel açıdan gerekse toplumsal açıdan bir millet için en önemli dinamiklerden biridir. Bireysel açıdan önemlidir çünkü kişi sahip olduğu duygularını, düşüncelerini, hayallerini, tasarılarını ve isteklerini sözlü veya yazılı olarak ortaya koyabilir, paylaşabilir. Bireyin çevresindekilerle etkileşiminin vazgeçilmez aracı dildir. Toplumsal açıdan önemlidir, çünkü toplumsal düzenin sağlanmasında dilin işlevi büyüktür. Dil, insan yaşamının her aşamasında vazgeçilmez bir araçtır. Milletler yüzyıllardan beri süzülüp gelen kültürünü dil aracılığı ile oluşturur, geliştirir ve geleceğe aktarır.

Dilin gerek bireysel açıdan gerekse millet açısından önemi büyüktür. Dil, eğitimin omurgası değerinde olması yanında sosyal yaşamın her anında etkin kullanıma sahip ve hayatı çepeçevre sarmalayan vazgeçilmez bir araçtır. Toplumsal açıdan

* Doç. Dr.; Erciyes Üniv. Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü

bakıldığında da Dil, kültürün oluşumu, geliştirilmesi ve geleceğe aktarılmasında önemli işlevler görmektedir.

Günümüzde Türkçenin karşı karşıya olduğu birçok sorun vardır. Bugün özellikle kitle iletişim araçlarında dilin kullanımında, işyeri isimlerinin tercihinde, bireylerin Türkçeye yönelik algılarında ve özellikle Türkçenin internet ortamındaki kullanımında özensizlik dikkatleri çekmektedir. Medyada ve sosyal yaşamda kullanılan dil üzerine yapılan araştırma sonuçları, Türkçenin özensizce kullanımını en önemli sorun olduğunu göstermektedir. İlkokuldan üniversiteye kadar eğitimin her kademesinde Türkçe öğrenen bireylerin gerek meslek ve gerekse sosyal yaşamlarında dili etkin, güzel ve doğru kullanma konusunda yeterli olup olmadıkları tartışma götürür bir konudur. Bugün Türkçemizin kullanımında birtakım aksaklıklar görülmektedir. Eğitim sürecinde dilini her yönüyle öğrenen bireyler sosyal yaşamlarında öğrendiklerinin gereğine uygun davranmamakta veya davranmamakta; Türkçeyi etkin ve doğru kullanamamaktadırlar. Bu durum, birtakım eksiklik veya aksaklıklardan kaynaklanmaktadır. Bu eksiklik veya aksaklıkların temel sebebinin Türkçenin eğitim ve öğretimindeki uygulamalardan kaynaklandığı söylenebilir.

Türkiye’de ilkokuldan yükseköğretimin sonlarına değin ana dili olarak Türkçe eğitimi yapılsa da öğrencilerin ana dili kullanımlarında sorunlar yaşadığı veya sözlü ve yazılı olarak Türkçeyi verimli kullanamadığı ve Türkçe öğretimi hususunda istenilen düzeye ulaşamadıkları bir gerçektir (Alyılmaz, 2010: 729). Girmen ve arkadaşları (2010: 133), yaptıkları bir çalışmada, eğitim ve öğretim ortamlarında Türkçenin yüz yüze olduğu sorunları 8 maddede toplamışlardır. Bunlar; ders kitapları, anlatım, ilk okuma-yazma, anlama, Türkçe dersi öğretim programı, dil bilgisi, ölçme ve değerlendirme, görsel okuma ve görsel sunudur. Sıralanan bu sorunlara bakıldığında öğretmen faktörünün önemli olduğu görülmektedir.

Öğretmen, eğitim programlarının uygulanmasından sorumludur. Uygulamadan doğan sorunları yaşayan ve bunun sonucunda da rahatsızlıkları ve eksiklikleri en iyi gören kişi durumundadır. Bu nedenle, karşılaşılan sorunları öğretmen görüşlerine göre saptayıp değerlendirmek ve bu doğrultuda öneriler geliştirmek, eğitim sorunlarını kaynağında çözmenin bir yoludur (Çelenk, 2002: 42).

Türkçenin güncel sorunları üzerine yapılan bir çalışmanın sonucunda “Türkçenin özensiz ve yanlış kullanımı, (% 39)” Türkçenin karşı karşıya olduğu sorunlar sıralamasında ilk sırada yer almıştır (Göçer, 2013: 498).

2. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE KAPSAMI

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının görüşlerine göre Türkçenin kullanımında karşılaşılan sorunlara dikkatleri çekmek ve bu sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik olarak getirilen çözümlerini kamuoyuna duyurmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Türkçe öğretmeni adaylarına göre Türkçenin kullanımında görülen sorunlar nelerdir?

Türkçenin kullanımıyla ilgili sorunların ortadan kaldırılması için çözüm önerileri nelerdir?

3. YÖNTEM

3. 1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma çerçevesinde olgubilim (fenomenoloji) araştırması olarak desenlenmiştir. Araştırmada, görüşme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı görüşme formu ile elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile incelenmiştir.

Olgubilim (fenomenoloji) deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular, yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 72).

Olgubilim olarak da adlandırılan fenomenoloji “Gerçek nedir?” sorusuna cevap arayan bir yöntemdir. Fenomenoloji yaklaşımının temelini bireysel tecrübeler oluşturmaktadır. Bu yaklaşımda araştırmacı katılımcının kişisel (öznel) tecrübeleri ile ilgilenmekte, bireyin algılamaları ve olaylara yükledikleri anlamları incelemektedir. Fenomenoloji tanımlayıcı bir araştırmadır. Bu bağlamda genelleme yapmak değil, olguları tanımlamak önemlidir (Baş ve Akturan, 2008, 83-84, 88).

Türkçe öğretmeni adaylarının görüşlerinden yola çıkarak Türkçenin en önemli sorunlarını ayrıntılı bir şekilde ortaya koymak ve katılımcıların belirttikleri çözüm önerilerinden hareketle çıkarımlarda bulunularak derinlemesine inceleme yapmak için olgubilim deseni tercih edilmiştir.

3.2. Araştırma Sürecinin Geçerlik ve Güvenirliği

Bu araştırma sürecinde geçerlilik ve güvenirliliğin sağlanması için aşağıda sıralanan çalışmalar yapılmıştır:

- Araştırmanın yöntemi, süreci ve sonuçlarına yönelik çalışmalar açık ve ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır.
- Katılımcılarla görüşme dışı zamanlarda da bir araya gelmiş, uzun süreli bir etkileşim ortamında bulunulmuştur. Bu süreçte katılımcıların olgu ile ilgili görüş, algı, düşünceleri kaydedilmiş; tespit edilen görüşler derinlemesine incelenmiştir.
- Derinlemesine araştırma ve inceleme anlayışı (verilerin toplanması, analiz edilmesi ve değerlendirilmesi) benimsenmiştir.
- Verilerin toplanmasından analiz edilip sonuçlara ulaşılmasına kadar birbiriy-le bağlantılı ve tutarlı bir süreç takip edilmiştir.
- Çalışma grubu belirlenirken amaçlı ve kümeleme örnekleme tekniği tercih edilmiştir.
- Araştırma verileri ve sonuçları doğrulama amacıyla katılımcılarla paylaşılmış, ilgili diğer araştırmacılara sunulurken görüşleri alınmıştır.

3.3. Çalışma Grubu

Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 74). Bu araştırma, 2011-2012 eğitim yılı (...) Üniversitesi Eğitim Fakültesi 4. sınıf I ve II. öğretimde öğrenim gören Türkçe öğretmeni adaylarından oluşan bir çalışma grubu üzerinden yürütülmüştür. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adayları seçilirken amaçlı ve kümeleme örnekleme biçimleri kullanılmıştır.

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Öğretmen Adaylarıyla İlgili Kişisel Bilgiler

Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	<i>f</i>	<i>%</i>
Kadın	30	41,67
Erkek	42	58,33
Toplam	72	100,00
Öğretmen Adaylarının Öğrenim Gördükleri Eğitim Programı	<i>f</i>	<i>%</i>
Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği I. Öğretim	35	48,61
Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği II. Öğretim	37	51,39
Toplam	72	100,00

Tablo 1’de de görülebileceği gibi araştırmaya 30’u kadın, 42’si erkek olmak üzere toplam 72 Türkçe öğretmeni adayı katılmıştır. Görüşüne başvurulmuş adayların 35’i I. öğretim; 37’si ise II. öğretimde öğrenimlerini sürdürmektedirler.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e göre, olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir. Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmenin araştırmacılara sunduğu etkileşim, esneklik ve sondalar yoluyla irdeleme özelliklerinin kullanılması gerekmektedir (2005: 74). Veri toplama aracı olarak hazırlanan görüşme formunda öğretmen adaylarına “Türkçenin en önemli sorunları nelerdir?” ve “İfade ettiğiniz bu sorunların ortadan kaldırılması için getireceğiniz çözüm önerileri nelerdir?” şeklinde birbirine dayalı iki soru yöneltilmiştir. Görüşme ile öğretmen adaylarının belirttikleri düşüncelerden hareketle ayrıntılı verilere ulaşmaya çalışılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Olgubilim araştırmalarında veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu amaçla yapılan içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılması çabası vardır. Sonuçlar betimsel bir anlatımla sunulur. Bunun yanında ortaya çıkan temalar ve örüntüler çerçevesinde elde edilen bulgular açıklanır ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 75). Nitel çözümlemede verilerin içeriklerini keşfetmeye yönelik çözümleme için kodlama ilk ve aslı bir işlemdir (Punch, 2005: 193). İçerik analizi, birbirine benzeyen verileri belli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları anlaşılabilir bir düzene sokarak yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 227).

◆ Ali Göçer

Fenomenolojik analiz; katılımcı tarafından tecrübe edilmiş bir olguya ilişkin psikolojik özü elde etmeye çalışır. Nitel araştırmalarda kullanılan muhakeme süreci algısal olarak parçaları bir araya getirerek bir bütün yaratmayı gerektirmektedir (Baş ve Akturan, 2008: 85).

Sanders'e göre fenomenolojik analiz dört aşamada gerçekleşmektedir. Bunlar;

- tanımlama,
- belirleme,
- ilişkilerin tanımlanması ve
- esasların (özlerin) kavramsallaştırılması (Akt. Baş ve Akturan, 2008: 92-94).

Araştırmada görüşme sorularıyla elde edilen veriler; tanımlama, belirleme, ilişkilerin tanımlanması ve kavramsallaştırma aşamalarına göre analiz edilerek incelenmiştir. İnceleme sırasında yorumlama ve çıkarımlarda bulunma yolları ile derinlemesine analiz yapılmaya çalışılmıştır. Böylelikle Türkçenin en önemli sorunları geniş bir çerçevede ele alınarak incelenmiştir.

Verilerin analizinde aşağıdaki işlem basamakları takip edilmiştir. İlk önce öğrencilere uygulanan görüşme formundaki soruya verilen kayda değer cevaplar tek tek bulgular bölümündeki tablolara işlenerek görsel hâle getirilmiştir. Tablolara işlenen verilerin incelenmesiyle kodlar oluşturulmuş; oluşturulan kodlardan benzer özellikler gösterenler birlikte düşünülerek üst kategorilere (tema) ulaşılmıştır. Veriler, verilerden oluşturulan kod ve temalardan hareketle yapılan yorumlar betimsel bir yaklaşımla ifade edilmiştir.

Görüşme formu ile elde edilen verilerin analizi işlemlerinde aşağıdaki kodlama ve tanımlama tekniği kullanılmıştır:

A₁, A₂: Araştırmacının sorularını,

K₁, K₂, K₃...: Görüşüne başvuru katılımcıları (Türkçe öğretmeni adaylarını),

[1], [2], [3]...: Kaynak kişilerin (Türkçe öğretmen adaylarının) belirttikleri görüşlerden kayda değer olanları göstermektedir.

Verilerin analizi sırasında oluşturulan kod ve temalar nitel veri analizi programı MAXQDA 11 kullanılarak görselleştirilmiştir. Bu kapsamda ulaşılan kod ve temalar, içeriği doğrudan yansıtmaya amacıyla kod haritaları ve tema içerik portreleri şeklinde görsel hâle dönüştürülerek sunulmuştur.

4. BULGULAR

Görüşme sorularıyla elde edilen verilerin içerik analizi şöyledir:

Tablo 2. Öğretmen adaylarının Türkçenin sorunlarıyla ilgili görüşleri

A ₁ : Türkçenin kullanımında karşılaşılan sorunlar nelerdir?		
Öğretmen Adaylarının Dile Getirdiği Sorunlar	f	%
Türkçenin özensiz ve yanlış kullanımı [1].	21	%29,17
Yabancı sözcük kullanımı / yabancı dil tutkusu, özentisi [2].	15	%20,83
Öğretmen faktörü, öğretmen yetiştirme programlarındaki sıkıntılar ve Türkçe öğrenimi ve öğretimindeki yetersizlik [3].	11	%15,28
Diğerleri [4].	25	%34,72
Toplam	72	%100

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının Türkçenin en önemli sorunlarının neler olduğuna dair sorulan soruya önem sıralamasına göre 13 farklı sorun sıralanmıştır. Tablo 2’den de görülebileceği gibi bunlar arasından “Türkçenin özensiz ve yanlış kullanımı [1].” biçiminde dile getirilen sorun 21 katılımcının belirtmesiyle en önemli sorun olarak ortaya çıkmıştır. “Yabancı sözcük kullanımı/yabancı dil tutkusu, özentisi [2].”, “Öğretmen faktörü, öğretmen yetiştirme programlarındaki sıkıntılar ve Türkçe öğrenimi ve öğretimindeki yetersizlik [3].” katılımcıların belirttiği diğer sorunların başında gelmektedir.

Bu araştırma sonucunda öğretmen adaylarının görüşleriyle ortaya çıkan bu sorunlar başka araştırmacılar tarafından da dile getirilmiştir. Demir ve Yapıcı’ya göre, ana dilini koruma, geliştirme ve onun imkânlarından yararlanma; ancak bütün özelliklerini bilmekle, onu bütün incelikleriyle işletmekle mümkün olabilir. Bu nedenle “ana dili bilinci” ve “ana dili eğitimi-öğretimi” gibi konularda çözüm bekleyen pek çok sorun bulunmaktadır (2007: 178).

Son yıllarda konuşma ve yazı dilinde görülen yabancı sözcük kullanma düşkünlüğü üzerinde durulması gereken bir önemli olgudur. Türkçenin kurallarını hiçe sayan bazı özel radyo ve televizyonlar, kimi gazete ve dergiler, dilimizin özelliklerini tanımak istemeyen ya da bozarak ilgi çekmeye çalışan bazı tanıtım kuruluşları ve reklamcılar bir değişken olarak incelenerek (Sever, 2001: 3) Türkçenin doğru kullanılması için gerekli düzenleme ve uyarılar yapılmalıdır.

Tablo 3. Türkçenin en önemli sorunlarının ortadan kaldırılması için öğretmen adaylarının ortaya koyduğu çözüm önerileriyle ilgili verilerin içerik analizi

A2: Türkçenin kullanımına yönelik olarak belirttiğiniz sorunlar için getirilebilecek çözüm önerileri konusunda neler söylemek istersiniz?		
(...) Eğitim Fakültesi	Kodlayarak Temalandırma	
Sınıf: 102 Saat: 08.20-09.50	Kodlar Temalar	
K₁, K₁₃: Dilin doğru kullanımı için TV programları yapılmalı; TV ve radyo sunucularının iyi bir dil eğitimi alması; öğretmen yetiştirme sürecine önem verilmeli, öğretmenler görevlerinin hakkını vermeli; argo sözcük kullanılmamalı [1].	Bilgilendirme	Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi
K₂: Çocuklarımıza dilimizin ve kültürümüzün zenginliği gösterilmeli [2].		
K₄: Yabancı kelime kullanımının önüne geçmek için dilde gümrük birliği kurulmalı; medya dile gereken özeni göstermeli [3].	Tedbir alma	Dil Bilinci
K₈: Aydınlar Türkçeyi doğru kullanırlarsa; gençlere dil ve vatan sevgisi aşılanırsa; yazarlar dili güzel kullanmaya özendirilirse ve Türk Dilini koruma kanunu çıkarılırsa bu sorun aşılabılır [4].	Rol model Özendirme	
K₁₁: Özensiz kullanıma getirilecek en önemli çözüm gençleri bu konuda bilinçlendirmektir [5].	Bilinçlendirme	Medya
K₁₉: Türkçemizi iyi öğretmeli ve sevdirmeliyiz [6].		
K₂₀: Bu sorunların önüne geçebilmek için insanlarda ana dili bilinci oluşturulmalıdır. Bunda görsel ve yazılı basın buna örnek olmalı, önemli işlev görmelidir [7].	Kitle iletişim araçlarının görevleri	Devlet kurumları Program geliştirme Medya
K₂₃, 27: Bunun için en başta insanlarımızı bilinçlendirmek gelmektedir [8].		
K₃₁: Devlet tarafından ilkokuldan üniversiteye kadar takip edilecek bir program hazırlanmalıdır. Bunun yanı sıra kitle iletişim araçlarında dil özenle ve doğru kullanılmalı [9].	Devlet kurumları Program geliştirme	Medya
K₃₈: Türkçenin doğru kullanılması için medyanın halkı bilinçlendirmesi gerekir. Bu bağlamda, TV kanallarına çizgi filmler, çocuk programları yapma zorunluluğu getirilebilir. Türkçeyi güzel kullananlar programlara konuk edilebilir. Halkı bilinçlendirmek için gazete ve dergi yazıları yazdırılabilir, konferanslar verdirilebilir. Özenli davranan kurumlar ödüllendirilebilir [10].	Kitle iletişim araçlarının temel işlevi Teşvik sistemi	
K₄₅: Kompozisyon dersi yetersizdir, okullarda eğitimin kalitesi artırılmalı, sözlü anlatım dersi konulmalı, Türkçe öğretmenleri model olmalı. Medya kuruluşları denetlenmeli [11].	Ders çeşitliliği	Aile
K₄₈: İnternetteki bozuk Türkçenin önüne geçmek için bir internet yazılımı hayal ediyorum [12].	Kontrol sistemi	
K₄₉: Ödüllerle Türkçe sevgisi ve bilinci kazandırılmalı. Bireylere aileleri ve öğretmenleri model olmalı [13].		Bilinçli davranma, örnek olma Özendirme
K₅₀: Yazar, sanatçı, siyasetçi, sporcu gibi toplumun örnek alacağı insanların dili özenle kullanarak halka örnek olması gerekir [14].		

K ₅₂ : En önemli çözüm anne ve babaların rol model olarak çocuklarına düzgün bir Türkçe öğretmeleridir [15].		
K ₅₄ : Ailelerin bilinçlendirilmesi, Türkçeyi öğretecek öğretmenlerin iyi yetiştirilmesi ve Türkçenin öğretimine yön verecek iyi bir programın hazırlanması gerekir [16].	Aile: ana-babaların bilinçli davranmaları	Dil Bilinci
K ₆₂ : Türkçe eğitimi veren öğretmenlerin bu problemlerin varlığından haberdar olup öğrencilerine belli düzeyde bir dil bilinci vermeyi hedeflemelidirler. Türk Dil Kurumu ve bilim adamlarımız araştırma ve çalışmalar yapmalıdırlar [17].	Öğretmenlerin görev bilinci	Medya
K ₆₄ : Eğitimcilere büyük görev düşmektedir. Öğretmen ne kadar iyi olursa özensiz kullanım da o kadar az olur [18].	Kitle iletişim araçlarının görevleri	
K ₇₁ : Bireyleri küçük yaşlardan itibaren bilinçlendirmek. Kitle iletişim araçları aracılığı ile geniş kitlelere hitap eden programlarda Türkçenin doğru kullanımını göstermek [19].	Program Geliştirme	

Medya Tablo 3'te işlenen verilere bakıldığında katılımcıların Türkçenin en önemli sorunlarının ortadan kaldırılması için getirdikleri çözüm önerileri şu şekilde özetlenebilir.

Türkçenin doğru kullanımı için medyaya önemli görevler düşmektedir [K₁, K₁₃]. Yabancı kelime kullanımının önüne geçmek için dilde gümrük birliği kurulmalı [K₄]. Katılımcıların yapılan görüşmelerde ortaya koydukları çözüm önerileri arasında dile getirdikleri; aydın, yazar, sanatçı, siyasetçi ve sporcuların Türkçeyi doğru kullanmaları, Türkçe eğitimi veren öğretmenlerin bu problemlerin varlığından haberdar olup öğrencilerine belli düzeyde bir dil bilinci vermeyi hedeflemeleri, gençlerin Türkçeyi özenli kullanma konusunda bilinçlendirilmesi, görsel ve yazılı basının sorumlu davranması [K₈, K₁₁, K₁₉, K₂₀, K₃₈, K₅₀, K₅₂, K₆₂] vb. çözüm önerileri belirterek Türkçenin özensiz ve yanlış kullanımının önüne geçilebileceğini vurgulamışlardır.

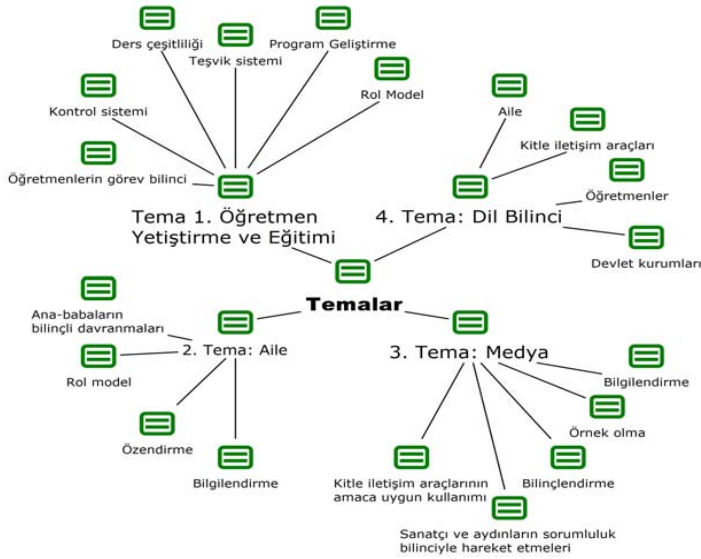
Katılımcılar, kompozisyon dersinin yetersizliği, sözlü anlatım dersi konulması, aile büyüklerinin, Türkçe öğretmenlerinin dilin etkin ve doğru kullanılması konusunda model olması, bireylerin küçük yaşlardan itibaren bilinçlendirilmesi, kitle iletişim araçları aracılığı ile geniş kitlelere hitap eden programlarda Türkçenin doğru kullanımının gösterilmesi, medya kuruluşlarının denetlenmesi [K₄₅, K₄₉, K₇₁]; ailelerin bilinçlendirilmesi, Türkçeyi öğretecek öğretmenlerin iyi yetiştirilmesi ve Türkçenin öğretimine yön verecek iyi bir programın hazırlanması [K₅₄]; Türk Dil Kurumu gibi dilin kullanımıyla doğrudan ilgili olan kurum ve kuruluşlarla, bilim insanlarının konuyla ilgili araştırma ve inceleme çalışmalarını yapmalarının [K₆₂] gereğini dile getirmişlerdir.

Görüldüğü gibi öğretmen adayları, Türkçenin en önemli sorunlarının başında 'özensiz ve yanlış kullanım'ı dile getirmişlerdir. Türkçenin en önemli sorunlarının ortadan kaldırılması için birtakım çözüm önerilerinde bulunmuşlardır. Öğretmen adayları Türkçenin en önemli sorunlarının ortadan kaldırılması için 'Türkçenin özensiz ve yanlış kullanımı', 'Yabancı sözcük kullanımı / yabancı dil tutkusu, özentisi' ve 'Öğretmen faktörü ve Türkçe öğrenimi ve öğretimindeki yetersizlik' şeklinde en çok belirtilen sorunlara yönelik olarak ortaya koydukları çözüm önerilerini yansıtmak amacıyla oluşturulan kod haritası Şekil 2'de şematik bir yapıda verilmiştir. Dile getirilen sorunları temsil etmesi açısından en fazla belirtilme sıklığı olan sorun kod haritasının merkezine konulmuştur.

Şekil 1. Öğretmen adaylarının Türkçenin en önemli sorunlarına ilişkin çözüm önerilerinden hareketle MAXQDA 11 programı kullanılarak oluşturulan kod haritası

Öğretmen adayları Türkçenin en önemli sorunlarına yönelik olarak belirttikleri çözüm önerilerini yansıtan kodlar incelenerek temalar oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarının önerdiği çözüm önerilerinden geliştirilen kodlar, yansıttığı düşünceler bağlamında ele alınmış ve benzerlik gösteren kodlar gruplandırılarak üst kategoriler (tema) oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarının 'Türkçenin özensiz ve yanlış kullanımı'nın ortadan kaldırılması için belirttikleri çözüm önerilerini yansıtmak amacıyla oluşturulan kod ve tema içerik portresi Şekil 2'de şematik olarak verilmiştir.

Şekil 2. Öğretmen adaylarının Türkçenin en önemli sorunlarına ilişkin çözüm önerilerinden hareketle MAXQDA 11 programı kullanılarak oluşturulmuş kod ve tema içerik portresi

Sever, ülkemizde Türkçe öğretiminin sorunlarını sıralarken öğrencilerde ana dili duygusu ve bilincinin geliştirilmesinde istenilen amaçlara ulaşılamamasının (2004: 31-32) önemli olduğunu belirtmiştir. Sever'in altını çizdiği dil bilincinin geliştirilmesine yönelik görüşü ile Türkçe öğretmeni adayları üzerinde yapılan bu araştırma sonucunda ortaya çıkan çocuklarda dil bilinci oluşturulmasında aile, medya ve öğretmen unsurlarının belirleyici bir rol oynadığı sonucu örtüşmektedir.

Bağcı, öğretmen adayları üzerinde yaptığı bir çalışmada öğretmen ve medya faktörünün önemine işaret etmiş ve şöyle demiştir. Türkçenin kurallarının iyi bilinmemesinden kaynaklanan hatalı kullanımların çözümüne yönelik çabaların yetersizliği, başta televizyon olmak üzere görsel-işitsel medya organlarında Türkçemizin âdeta katledilmesi ve sık sık değiştirilen yazım kurallarının öğrenciler üzerinde olumsuz etki yapması (2012: 305) Türkçenin günümüzdeki önemli sorunları arasındadır. Bu sorunlar, okullarda verilen eğitim ve bu eğitimin lokomotif unsuru olan öğretmeni ön plana çıkarmaktadır.

Eğitim dünyamızdaki tartışmaların eksenini oluşturan temel konuların başında öğretmen eğitimi gelmektedir. Çünkü her alanda hangi araç gereçler kullanırsa kullanılsın, hedefler ne olursa olsun hiçbirisi amaca ulaşmada insan unsuru kadar önemli değildir. Bu nedenle, öğretmen eğitimi konusunun sıkça tartışılması sorunun önemini azaltıcı, sorunu küçümsetici etkiye yol açmamalıdır (Çifçi, 2011: 403). Kırkkılıç ve Maden Türkçe eğitimi vermek üzere öğretmen adaylarının yetiştirildiği lisans programlarına ilişkin şu görüşü ifade etmektedirler. Türkçe öğretmenliği lisans programlarının (alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik mesleği açısından) öğretmen adaylarının beynini tekrarlanan bilgilerle değil uygulama yönü olan bilgi ve donanımla mesleğe hazırlayacak ve hedef kitleye hizmet edecek şekilde yenilenmesi gereklidir (2010: 500).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5. 1. Sonuçlar

Türkçe öğretmen adaylarına göre; “Türkçenin özensiz ve yanlış kullanımı, (%29,17)”, “Yabancı sözcük kullanımı / yabancı dil tutkusu, özentisi, (%20,83)” ve “Öğretmen faktörü, öğretmen yetiştirme programlarındaki sıkıntılar ve Türkçe öğrenimi ve öğretimindeki yetersizlik, (%15,28)” Türkçenin kullanımında karşılaşılan sorunların sıralamasında ilk üç sırada yer almıştır.

Türkçe öğretmeni adayları, Türkçenin karşı karşıya kaldığı sorunların oluşumunda, toplumda dil bilincinin oluşmamış olmasının, Türkçenin eğitimini verecek öğretmenlerin nitelikli yetiştirilmemesinin, kitle iletişim araçlarında Türkçenin kullanımında dikkatli davranılmamasının ve çocukların dili doğru edinmelerinde ailelerin sorumlu davranmamasının etkili olduğu görüşündedirler.

5. 2. Öneriler

Öğretmen adaylarının Türkçenin en önemli sorunlarına ilişkin ortaya koydukları görüşlerden çıkarılan çözüm önerilerini dört başlık altında gruplandırarak özetlemek mümkündür:

a.) Öğretmenlerle ilgili olanlar

Öğretmen yetiştirme sürecine önem verilmeli; Türkçeyi öğretecek öğretmenlerin iyi yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

Okullarda eğitimin kalitesi artırılmalı, Türkçemizin kuralları iyi sezdirilerek öğretilmeli ve öğrencilerde dil bilinci oluşturulmalıdır.

Tüm öğretmenler, her konuda olduğu gibi, okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi ve etkin kullanımı konusunda da model olduğu bilinciyle hareket etmelidirler.

Türkçenin öğretimine yön verecek ilkökul ve ortaokul programları hazırlanmalıdır.

Öğrencilerin kendilerini sözlü/yazılı olarak ifade etmeleri yetersizdir. Öğretmenlerin verdikleri dil eğitiminde olumlu sonuçlar elde etmeleri için Türkçe dersi altında kompozisyon ve sözlü anlatım dersi konulmalı; bu derslerin etkinliklerinin ve uygulamalarının ayrı yapılar değerlendirilmesinin alt yapısı oluşturulmalıdır.

Türkçe eğitimi veren öğretmenler, Türkçenin güncel sorunlarıyla ilgilenmeli, çalışmalarını sorunların giderilmesi doğrultusunda biçimlendirip çeşitlendirmelidirler.

b.) Aile ile ilgili olanlar

Çocuklarımıza dilimizin ve kültürümüzün zenginliğinin gösterilmesi için aileler gerek okul öncesi dönemde gerekse okul sürecinde yeterli ilgi ve desteği göstermelidirler.

Aileler çocuklarına dil sevgisi ve bilinci aşlamaya çalışmalıdırlar.

Aileler model oldukları bilinciyle hareket etmelidirler.

c.) Medya ile ilgili olanlar

Medya tüm yayın ve yapım çalışmalarında dilin doğru ve güzel kullanımına gereken özeni göstermelidir.

Ülkemizde oldukça yaygınlaşmış olan iletişim araçlarına dilin doğru ve özenli kullanılması bakımından büyük sorumluluklar düşmektedir. Medya toplumdaki bilgi aktarımını sağlayan, dolayısıyla toplumla en çok ilişki içinde olan kurumdur (Sis, 2006: 252). Bu açıdan medya kuruluşları bünyelerinde bir dil uzmanı bulundurulmalıdır.

TV ve radyo sunucularının iyi bir dil eğitimi alması sağlanmalıdır.

Kitle iletişim araçlarında dil özenle ve doğru kullanılmalıdır.

Türkçenin doğru kullanılması için medyanın halkı özellikle çocuklu aileleri bilinçlendirmesi gerekir. Bu bağlamda, TV kanallarına çizgi filmler, çocuk programları yapma zorunluluğu getirilebilir. Türkçeyi güzel kullananlar programlara konuk edilebilir. Halkı bilinçlendirmek için konferanslar verdirilebilir.

Dil bilincine sahip olan aydın, yazar, sanatçı, siyasetçi, sporcu gibi toplumun önünde olan kişiler TV programlarına misafir edilerek halkı bilinçlendirmeleri ve halka örnek olmaları sağlanmalıdır.

Devlet daireleri

Yabancı kelime kullanımının önüne geçmek için ithal edilen ürünlerin yurda giriş işlemlerinde Türkçe kullanım kılavuzu ile birlikte Türk Dil Kurumu uzmanlarının görüşüyle ürünün ismine Türkçe karşılık önerisinin yer alması da sağlanmalıdır.

Türk Dil Kurumu ve bilim insanlarımız ulusal bir seferberlik anlayışıyla araştırma ve çalışmalar yapmalıdırlar.

Ailelerin bilinçlendirilmesi için ilgili bakanlıklar yerel ve ulusal programlar düzenlemeli, projeler geliştirilmelidir.

Yazarlar dili güzel kullanmaya özendirilmeli; Türkçeyi doğru kullanma konusunda toplumun önünde olan aydınlarla, sanatçılarla işbirliği yapılmalı, topluma hizmet çerçevesinde projeler yapılmalı, onlara görevler verilmelidir.

Türkçenin doğru ve güzel kullanılması, bireylerin dil bilinci kazanmaları için görsel ve yazılı basına sorumluluk verilmeli, hatta belli bir düzeyde işlev yüklenmeleri için (bir günün 10-15 dakikasına dil bilinci oluşturmaya yönelik programların konulması vb.) yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

◆ Ali Göçer

Kaynakça

- ALYILMAZ, Cengiz (2010). "Türkçenin Öğretiminin Sorunları", Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, S. 5(3), ss. 729-749.
- BAĞCI, Hasan (2012). "Öğretmen Adaylarının Türkçenin Yaşadığı Sorunlara Yönelik Farkındalıkları ve Önerileri (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği)", Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, S. 7(1), ss. 291-307.
- BAŞ, Türker ve AKTURAN, Ulun (2008). Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- ÇELENK, Süleyman (2002). "İlkokuma-Yazma Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri", İlköğretim Online, S. 1(2). ss. 40-47.
- ÇİFÇİ, Musa (2011). "Türkçe Öğretmeni Yetiştirme Programı Sorunu", Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, S.6 (1), ss. 403-410.
- GÖÇER, Ali (2013). "Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Türkçenin Güncel Sorunları", Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, S. 11. ss. 491-515.
- DEMİR, Celal ve YAPICI, Mehmet (2007). "Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimi ve Sorunları", Sosyal Bilimler Dergisi, S. 9 (2), ss. 177-192.
- GİRMEN, Pınar; KAYA, M. Fatih ve BAYRAK, Emel (2010). "Türkçe Eğitimi Alanında Yaşanan Sorunların Lisansüstü Tezlerle Dayalı Olarak Belirlenmesi", 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20 -22 Mayıs 2010), Bildiriler, ss. 133-138, Elazığ.
- KIRKILIÇ, Ahmet ve MADEN, Sedat (2010). "İlköğretim ve Lisans Programlarındaki Değişiklikler Sonrasında Türkçe Öğretmenliği Mesleğinin ve Türkçe Eğitimi Bölümlerinin Durumu", TÜBAR - Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, S. 27, ss. 477-502.
- PUNCH, Keith F. (2005). Sosyal Araştırmalara Giriş: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar (Çevirenler: D. Bayrak, B. Aslan ve Z. Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- SEVER, Sedat (2001). "Öğretim Dili Olarak Türkçenin Sorunları ve Öğretme-Öğrenme Sürecindeki Etkili Yaklaşımlar", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, S. 34(1), ss. 11-22.
- SEVER, Sedat (2004). Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme. Ankara: Anı Yayıncılık.
- SİS, Nesrin (2006). "Medya Dili Sorunu (ss. 247-284)", Türkçenin Çağdaş Sorunları (2. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

INTERVIEWS WITH TURKISH STUDENT TEACHERS ON CARELESS AND FALSE USING OF TURKISH: A PHENOMENOLOGICAL ANALYSIS

Ali GÖÇER*

Abstract

The purpose of this research, is take of student teachers' the views on contemporary issues in Turkish and is to assessments stand on the most important issue. In this study, interviewing method within the framework of qualitative research was used. Research was carried out working group consisting of 72 Turkish student teachers in Faculty of Education (...) University. The working group was created having a specified goal and cluster sampling method. The data obtained from the interviewing forms were analyzed through content analysis in the qualitative research. The results of this study, According to Turkish student teachers the most important problem as the first mentioned: "sloppy and incorrect use of Turkish language, (n=21; %29,17)". The causes of this problem are as follows: the lack of language awareness in the community; having trouble with upbringing of Turkish teachers; acting with careful in using Turkish of the mass media and families aren't responsible for the correct use of language of children. The student teachers also have made some proposals to eliminate this problem.

Key Words: Contemporary issues of Turkish, language awareness, careless using of Turkish, student teachers

* Associate Prof. Dr.; Erciyes University Faculty of Education Department of Turkish Language Teaching